

دور نمای اقتصاد ۲۰۲۴

- 1 مقدمه •
- 1 بازارها در ۲۰۲۳ چگونه عمل کردند •
- 2 حمله حماس به اسرائیل •
- 2 درجه حرارت کره زمین رکوردهای تازه‌ای را شکست •
- 2 جمعیت هند از جمعیت چین پیشی گرفت •
- 3 آذربایجان قره‌باغ را تصرف کرد •
- 4 وعده‌ها و مضرات هوش مصنوعی •
- 4 نفت در سال ۲۰۲۳ •
- 7 پیش‌بینی‌های سال ۲۰۲۴ •
- 9 تبعات تصمیمات تولیدکنندگان بر قیمت نفت •
- 10 پیش‌بینی‌ها چه می‌گویند؟ •

سال ۲۰۲۳ چگونه پایان یافت و سال جدید چگونه آغاز می‌شود؟ سال ۲۰۲۳ از بعضی جهات سال قابل توجهی بوده است. رخدادهایی که در این سال روی داد سبب شد تا برخی از تفسیرهای بین‌المللی مورد بازنگری قرار گیرد. در ماه‌های آخر سال ۲۰۲۳، جهان شاهد درگیری منطقه‌ای در خاورمیانه بود. در هفتم اکتبر حماس به اسرائیل حمله کرد و بیش از ۲۰۰۰ نفر را کشت و ۲۰۰ نفر را اسیر کرد. همین اتفاق باعث شد که اسرائیل حمله به غزه را عملیاتی کند و این حمله که نتیجه آن تاکنون بیش از ۳۰۰۰۰ کشته و تخریب نیمی از غزه است ادامه دارد.

همچنین در این سال جنگ روسیه و اوکراین که از فوریه ۲۰۲۲ آغاز شد کماکان ادامه داشت. تبعات اقتصادی و سیاسی این جنگ را که در اصل از تب و تاب خبری افتاده است می‌توانید در شماره بعدی بخوانید.

رویدادهای اقتصادی که در این سال رخ داد تابعی از تصمیمات سیاسی مثل چالش‌های سیاسی چین و آمریکا و یا چین و اروپا و یا تحریم‌هایی که آمریکا و اروپا علیه روسیه اعمال کرده‌اند، بود. اتفاقات نظامی مثل حمله حماس به اسرائیل و یا تداوم حمله روسیه به اوکراین و یا تصمیمات اقتصادی مثل افزایش نرخ بهره و یا ثابت ماندن آن از دیگر تصمیمات و اتفاقاتی بود که در این سال رخ داد.

در این دورنما رویدادهای کلان و بررسی قیمت کامودیتی‌ها مثل نفت، طلا و غلات مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. اما پیش از آن، مهمترین رویدادهای این سال به اجمال بررسی می‌شود:

بازارها در ۲۰۲۳ چگونه عمل کردند:

آخرین روز سال ۲۰۲۳ بازارهای جهانی بعد از دو ماه رالی تند که منتظر کاهش نرخ بهره بانک‌های مرکزی بودند، بهترین رکورد را از سال ۲۰۱۹ به ثبت رساندند. آنها سال ۲۰۲۴ را به این امید آغاز می‌کنند که بانک‌های مرکزی نرخ بهره را کاهش دهند. شاخص جهانی "ام‌اس‌سی‌آی" (MSCI) که شاخص اندازه‌گیری اوراق سهام بازارهای توسعه یافته است، ۲۲ درصد در سال ۲۰۲۳ افزایش یافت که بهترین عملکرد چهار ساله اخیر را داشته است. شاخص "اس‌اند‌پی ۵۰۰" (S&P۵۰۰) وال استریت نیز در سال ۲۰۲۳ حدود ۲۴ درصد رشد یافت. شاخص "اف‌تی‌اس‌ای ۱۰۰" (FTSE۱۰۰) لندن هم حدود ۵ درصد در سال ۲۰۲۳ رشد داشت. در کل چشم بازارهای سهام در سال ۲۰۲۴ به کاهش نرخ بهره بانکی است که چه مقدار و در چه زمانی پایین خواهد آمد.

همچنین از لحاظ شاخص‌های دیگر می‌توان به نرخ تورم آمریکا در ماه نوامبر اشاره کرد که به ۳.۱ درصد کاهش یافت که نسبت به ۹.۱ درصد دوازده ماهه منتهی به ژوئن ۲۰۲۲ بسیار پایین است. نرخ تورم حوزه یورو هم در سال ۲۰۲۳ به ۲.۴ درصد کاهش یافت که پایین‌ترین حد از جولای ۲۰۲۱ است و نیز نرخ تورم بریتانیا هم به ۳.۹ درصد رسید که نسبت به سال ۲۰۲۲ کاهش یافته است.

حمله حماس به اسرائیل:

حمله حماس به اسرائیل را می‌توان مهمترین رویداد سال ۲۰۲۳ دانست. این حمله که به گفته مفسران، حماس برای دو سال روی آن برنامه‌ریزی کرده بود نزدیک به ۱۲۰۰ نفر را کشت و حدود ۲۰۰ نفر را اسیر کرد. البته بعد از این حمله، حدود دو روز بعد اسرائیل حملات خودش را به غزه آغاز کرد که تاکنون نزدیک به ۳۰ هزار نفر کشته و تقریباً نیمی از غزه ویران شده است. حال اینکه نتیجه این حملات چه خواهد بود و پیامدهای آن چه می‌شود سوالی است که پاسخ آن فعلاً باز است.

درجه حرارت کره زمین رکوردهای تازه‌ای را شکست:

تغییرات اقلیمی دیگر تهدید آینده نیست. این یک واقعیت تازه دنیا است. سال ۲۰۲۳ به احتمال خیلی زیاد داغ‌ترین سال کره زمین بود. دمای کره زمین در ۱۲۵ هزار سال گذشته این قدر بالا نبوده است و هنوز ۲ درجه سانتی‌گراد از توافق ۲۰۱۵ پاریس بالاتر است. نتیجه آن شده که حوادث شدید آب و هوایی حول کره زمین روی دهد که از آتش‌سوزی‌های تاریخی گرفته تا خشکسالی‌ها و سیلاب‌های بی‌سابقه روی دهد. هر چند که تحولات زیادی در حوزه هوای پاک و کاهش انتشار دی‌اکسیدکربن رخ داده - از استفاده از انرژی باد و خورشیدی گرفته تا تولید خودروهای برقی - اما هنوز تا اهداف تعیین شده در توافق پاریس و نیز توافق اخیر کاپ ۲۸ در دومی راه زیادی مانده است. در وهله اول هر چند تغییرات اقلیمی به نظر اثری روی بازار ندارد اما در واقعیت بیشترین اثر را بر روی تقاضا و عرضه کامودیتی‌ها می‌گذارد. کافی است به خشکسالی‌ها و یا سیلاب‌های تندی که در کشورها روی می‌دهد و باعث تخریب محصولات کشاورزی و یا تاسیسات می‌شود توجه کرد. در این باره باز هم بیشتر سخن خواهیم گفت.

جمعیت هند از جمعیت چین پیشی گرفت:

در یکصد سال گذشته، چین بیشترین جمعیت دنیا را داشت. اما این پیشتازی در سال ۲۰۲۳ پایان یافت. اکنون این هند است که بیشترین جمعیت دنیا را داراست. جمعیت هند تقریباً به یک میلیارد و ۴۳۰ میلیون نفر رسیده است. به احتمال خیلی زیاد هند تا یک دهه دیگر هم پیشتاز بالاترین جمعیت خواهد ماند. جمعیت چین هم دارد کاهش می‌یابد و هم پیر می‌شود. نمودارهای جمعیتی نشان می‌دهند که جمعیت چین تا اواسط این قرن یعنی ۲۰۵۰ حدود ۱۰۰ میلیون نفر کاهش خواهد یافت که تقریباً بیش از جمعیت ۱۵ کشور می‌شود. در همین دوره مشابه، میانگین سنی مردم چین از ۳۹ سال به ۵۱ سال خواهد رسید. در همین حال جمعیت هند تا اواسط همین قرن به یک میلیارد و ۷۰۰ میلیون نفر خواهد رسید که میانگین سنی آنها ۳۹ سال خواهد بود.

با آنکه آمارگیری نفوس تعیین کننده نیست اما این آمار توانایی فرصت‌سازی هر کشوری را نشان می‌دهد. کشورهایی با جمعیت جوانتر و رو به رشد تمایل به آن دارند که نیروهای کار بیشتری مصرف بکنند و در نتیجه از نرخ رشد بالاتر اقتصادی برخوردار باشند. حکومت چین با فشار فزاینده‌ای مواجه است تا در تور امنیت اجتماعی کشور سرمایه‌گذاری کند، یک رویداد گران که می‌تواند منابع را از اولویت خود بیاندازد. این همان موضوعی است که هند می‌تواند از جوانان به عنوان موتور رشد استفاده کند و اگر چنین اتفاقی بیفتد پیامدهای توازن قوا در آسیا می‌تواند بسیار مهم باشد و هند را جایگزین چین نماید. اتفاقی که آمریکا هم از آن سود خواهد برد.

آذربایجان قره‌باغ را تصرف کرد:

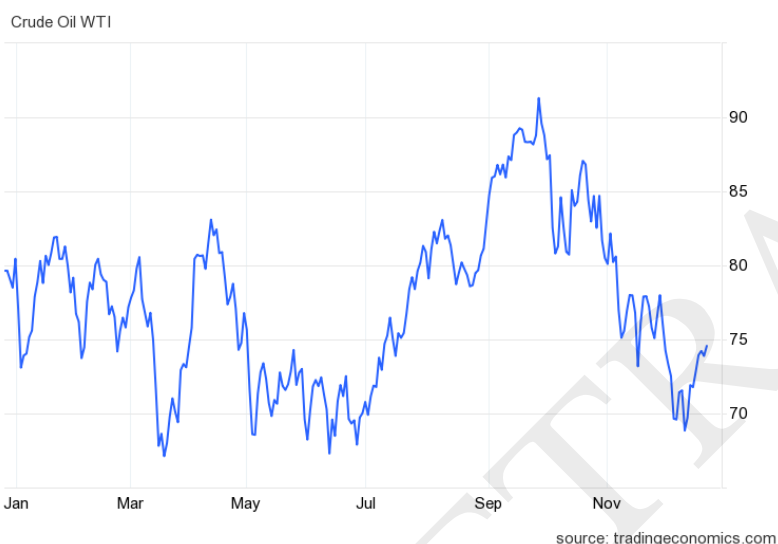
شوک‌های بعد از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی هنوز بعد از گذشت سه دهه احساس می‌شود. کشورهایی که از فروپاشی شوروی برخاستند غالباً نتوانستند با گروه‌های ملی که درون کشورهایشان زندگی می‌کردند احساس همبستگی کنند و همین بذر درگیری‌های درون مرزی شد. برای مثال قره‌باغ در درون آذربایجان قرار گرفته که عمده جمعیت آن را ارمنی تبارهایی تشکیل می‌دهند که دوست نداشتند توسط باکو اداره شوند. در اواخر سال ۱۹۹۱ قره‌باغ اعلام استقلال کرد که سبب جنگ میان ارمنستان و آذربایجان شد. زمانی که این جنگ در سال ۱۹۹۴ با دخالت روسیه که منجر به آتش‌بس شد پایان یافت، قره‌باغ استقلال دوفاکتو را در عین حالی که تکه‌ای از آذربایجان بود بدست آورد. به رغم حملات مرزی، آتش‌بس تا سپتامبر سال ۲۰۲۳ تداوم یافت و سپس با حمله‌ای که آذربایجان انجام داد، در عرض کمتر از یک هفته بیش از ۱۰۰ هزار نفر یا تقریباً ۸۵ درصد جمعیت قره‌باغ به ارمنستان گریختند. اکنون تنها موضوع قره‌باغ برای آذربایجان مطرح نیست بلکه کریدور زنگه‌زور هم که می‌خواهد سرزمین اصلی را به منطقه نخجوان که در جنوب ارمنستان، مابین ایران و ارمنستان واقع شده است متصل کند نیز مطرح است. این تغییر جغرافیای-سیاسی بدون شک پیامدهای گسترده‌ای در منطقه خواهد داشت و حتی احتمال رویارویی نظامی را هم افزایش خواهد داد.

وعده‌ها و مضرات هوش مصنوعی:

در سال ۲۰۲۲ با انتشار چت جی‌پی‌تی، هوش مصنوعی پا به عرصه عمومی گذاشت. در سال ۲۰۲۳ فناوری که به اصطلاح بر پایه مدل‌های زبان بزرگ بنا نهاده شده بود نه تنها بهتر شد (آخرین نسخه چت جی‌پی‌تی ده برابر پیشرفته‌تر از نسخه‌های پیشین است) بلکه حکومت‌ها، بنگاه‌ها و افراد هم به سرعت شروع به بهره‌برداری از آن نمودند. این امر باعث شد که این بحث داغ شود که آیا هوش مصنوعی عصر تازه‌ای از خلاقیت و رفاه بشری را مد نظر قرار داده است یا آنکه درب جعبه پاندورا باز شده و آینده وحشتناکی در انتظار بشریت است.

نفت در سال ۲۰۲۳

نفت سال ۲۰۲۳ را چگونه پشت سر گذاشت؟ رویدادهای نفتی در این سال بسیار پر فراز و نشیب بود. از تحریم نفتی کشورهای اروپایی و آمریکایی علیه روسیه گرفته تا جنگ اسرائیل و حماس و آخر سال هم حملات حوثی‌ها در باب‌المندب به کشتی‌های تجاری و نفتی که عازم اسرائیل بودند. هر کدام از این رویدادها تاثیر کوتاه مدتی بر بازار نفت داشت اما نافذترین تاثیر بر بازار نفت را می‌توان در تحریم نفتی کشورهای گروه ۷ بر خرید نفت از روسیه دانست. بر اساس تحریمی که گروه ۷ از اواخر سال ۲۰۲۲ بر نفت روسیه اعمال کرد هیچ بنگاه و کشور خریدار نفت روسیه نمی‌بایست نفت آن کشور را بیش از ۶۰ دلار در هر بشکه خریداری کنند. این دستورالعمل به این خاطر صورت گرفت که درآمدهای روسیه در قبال حاصل از صادرات نفت کاهش یابد تا در جنگ اوکراین با مشکل مواجه شود. این تصمیم در وهله اول قیمت جهانی نفت را کاهش داد. قیمت نفت دبلوی‌آی که در اواسط دسامبر نزدیک به ۸۰ دلار بود به سوم ژانویه - روز بعد از تعطیلی سال نو - به ۷۲ دلار کاهش یافت.

نمودار بالا تغییرات قیمت نفت در طول سال ۲۰۲۳ را نشان می دهد

در واقع سال ۲۰۲۳ را می توان سال نبرد نفتی میان روسیه و آمریکا دانست. بعد از آنکه با پیشنهاد گروه ۷، سقف قیمتی برای خرید نفت از روسیه گذاشته شد، روسیه که عضو قوی اوپک پلاس است همراه با همراهی عربستان سعودی تصمیم به کاهش عرضه نفت گرفت. در واقع چند روز بعد از تصمیم گروه ۷ در اواخر سال ۲۰۲۲، اوپک پلاس تصمیم گرفت که سطح عرضه یا تولید نفت را ۲ میلیون بشکه در روز کاهش دهد و همین تصمیم را از ماه نوامبر سال ۲۰۲۲ اجرایی کرد و باعث شد که قیمت هر بشکه نفت به بالای ۸۰ دلار برسد. اما در ابتدای سال ۲۰۲۳ که تصمیم گروه ۷ اجرایی شد قیمت نفت به زیر ۷۵ دلار سقوط کرد. در طول سال ۲۰۲۳ و تا پیش از حمله حماس به اسرائیل نوسانات قیمت نفت به خاطر چالش های آمریکا و بقیه اعضای گروه ۷ با روسیه بود. از یک طرف آمریکا اقدام به تحریم خریداران نفت روسیه که بیش از سقف تعیین شده قیمت نفت می خریدند می کرد و از سوی دیگر روسیه همگام با عربستان و برخی از اعضای اوپک اقدام به کاهش عرضه می کردند. همچنین از سوی دیگر آمریکا برای کمبود عرضه نفت در بازار جهانی که از سوی روسیه و عربستان اعمال می شد اقدام به آزادسازی ذخایر استراتژیک نفتی خود و نیز افزایش تولید می کرد به طوری که در سال ۲۰۲۳ تولید نفت آمریکا به بیش از ۱۳ میلیون بشکه در روز رسید که نسبت به سال ۲۰۲۲ حدود یک میلیون بشکه افزایش داشت. جداول و نمودار زیر کاهش عرضه نفت از سوی عربستان و روسیه و نیز افزایش تولید از سوی آمریکا را نشان می دهد:

Table 5 - 7: OPEC crude oil production based on secondary sources, tb/d

Secondary sources	2021	2022	1Q23	2Q23	3Q23	Sep 23	Oct 23	Nov 23	Change Nov/Oct
Algeria	913	1,017	1,013	979	953	960	965	962	-2
Angola	1,123	1,140	1,058	1,104	1,135	1,118	1,168	1,130	-37
Congo	263	260	269	264	259	249	257	258	2
Equatorial Guinea	98	84	53	59	59	50	56	56	0
Gabon	182	197	194	206	205	204	217	218	2
IR Iran	2,392	2,554	2,572	2,698	3,003	3,082	3,121	3,128	7
Iraq	4,046	4,439	4,371	4,135	4,287	4,317	4,355	4,278	-77
Kuwait	2,419	2,704	2,684	2,585	2,560	2,577	2,552	2,571	19
Libya	1,138	981	1,157	1,168	1,160	1,177	1,157	1,178	21
Nigeria	1,373	1,204	1,348	1,234	1,273	1,407	1,388	1,370	-17
Saudi Arabia	9,114	10,531	10,357	10,150	8,993	9,020	8,987	8,998	12
UAE	2,727	3,066	3,045	2,941	2,912	2,929	2,918	2,909	-9
Venezuela	553	680	694	751	764	745	757	780	23
Total OPEC	26,341	28,858	28,817	28,276	27,562	27,837	27,895	27,837	-57

همان طور که جدول بالا نشان می دهد تولید نفت عربستان از ۱۰ میلیون و ۳۵۷ هزار بشکه در روز در سه ماهه اول سال ۲۰۲۳ به ۸ میلیون و ۹۹۸ هزار بشکه در روز در ماه نوامبر رسید، یعنی یک میلیون و ۳۵۹ هزار بشکه در روز کاهش یافت. در همین حال هم روسیه هم روزانه ۳۰۰ هزار بشکه عرضه خود را کاهش داد. در کل کاهش دو کشور عربستان سعودی و روسیه در سال ۲۰۲۳ معادل یک میلیون و ۶۵۹ هزار بشکه در روز بود.

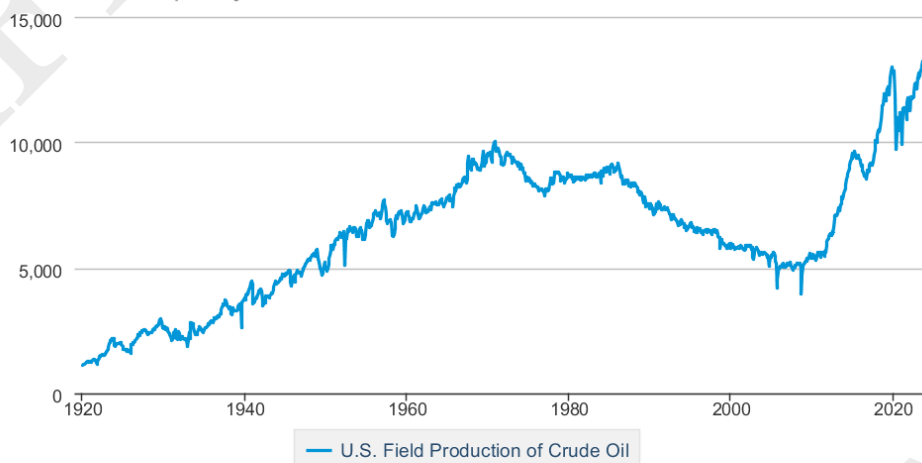
Table 5 - 1: Non-OPEC liquids production in 2023*, mb/d

Non-OPEC liquids production	2022	1Q23	2Q23	3Q23	4Q23	2023	Change 2023/22	
							Growth	%
Americas	26.91	27.90	28.18	29.02	28.24	28.34	1.42	5.29
<i>of which US</i>	19.28	20.10	20.70	21.20	20.33	20.58	1.30	6.74
Europe	3.58	3.69	3.65	3.54	3.69	3.64	0.06	1.72
Asia Pacific	0.48	0.45	0.45	0.44	0.47	0.45	-0.02	-4.95
Total OECD	30.97	32.04	32.28	33.01	32.40	32.43	1.46	4.72
China	4.48	4.63	4.63	4.49	4.49	4.56	0.08	1.82
India	0.77	0.76	0.78	0.78	0.77	0.77	0.00	0.05
Other Asia	2.30	2.31	2.25	2.24	2.27	2.27	-0.03	-1.41
Latin America	6.34	6.69	6.76	7.06	7.04	6.89	0.55	8.73
Middle East	3.29	3.27	3.29	3.27	3.29	3.28	-0.01	-0.25
Africa	1.29	1.24	1.27	1.27	1.28	1.27	-0.03	-2.04
Russia	11.03	11.19	10.86	10.78	9.66	10.62	-0.41	-3.75
Other Eurasia	2.83	2.99	2.93	2.82	2.95	2.92	0.10	3.37
Other Europe	0.11	0.11	0.10	0.10	0.10	0.10	0.00	-2.73
Total Non-OECD	32.44	33.21	32.88	32.82	31.86	32.69	0.25	0.76
Total Non-OPEC production	63.41	65.25	65.15	65.83	64.26	65.12	1.71	2.69
Processing gains	2.40	2.47	2.47	2.47	2.47	2.47	0.07	2.96
Total Non-OPEC liquids production	65.81	67.72	67.62	68.29	66.73	67.59	1.78	2.70
Previous estimate	65.81	67.72	67.63	68.11	66.92	67.59	1.78	2.70
Revision	0.00	0.00	0.00	0.19	-0.19	0.00	0.00	0.00

از سوی دیگر همزمان با کاهش تولید نفت اوپک پلاس جهان شاهد افزایش تولید نفت آمریکا بود. نمودار زیر تولید نفت آمریکا تا اکتبر ۲۰۲۳ را نشان می‌دهد:

U.S. Field Production of Crude Oil

Thousand Barrels per Day

Data source: U.S. Energy Information Administration

در کل فرایند کاهش و افزایش عرضه نفت در طول سال بین اوپک پلاس و کشورهای اروپایی و آمریکا ادامه داشت و هر زمان که قیمت نفت به پایین‌تر از ۷۰ دلار می‌رسید، اوپک پلاس تصمیم به کاهش تولید می‌گرفت. این روند تا ۷ اکتبر ادامه داشت.

در ۷ اکتبر حماس حمله‌ای را به اسرائیل انجام داد که نتیجه آن بیش از ۲۰۰۰ کشته و بیش از ۲۰۰ نفر اسیر بود. این حمله به یکباره قیمت نفت را بالا برد و به بیش از ۹۰ دلار در هر بشکه رساند زیرا گمان بازار این بود که کشورهای عربی - اسلامی تولیدکننده نفت همانند سال ۱۹۷۳ به حمایت از این حمله می‌پردازند و حامیان اسرائیل را تحریم می‌کنند. اما روزهای بعد نشان داد که نه کشورهای عربی عضو اوپک و نه دیگر تولیدکنندگان اسلامی از این حمله نه تنها حمایت نکردند بلکه برای اولین بار نفت را از مقوله سیاسی جدا کردند، از همین رو قیمت نفت کاهش یافت و در بازه ۷۰ دلاری باقی ماند. شاید آخرین تحول بازار نفت را بتوان به حملات حوثی‌ها در باب‌المنذب به کشتی‌های عازم اسرائیل دانست. این حملات که در سه هفته قبل از سال نو میلادی در دریای سرخ شروع شد، عملاً باعث شد که قیمت هر بشکه نفت حدود ۳ دلار افزایش یابد که در واقع می‌توان گفت تاثیر بسزایی بر بازار نفت نگذاشت.

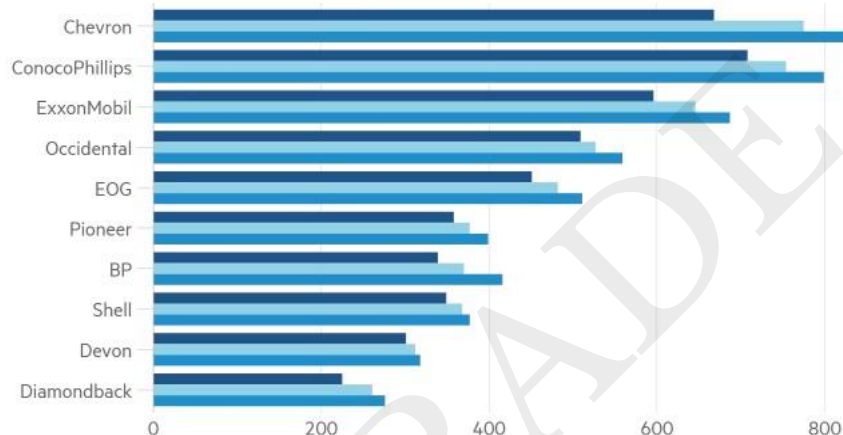
پیش‌بینی‌های سال ۲۰۲۴

سال ۲۰۲۴ را می‌توان سال سرنوشت‌ساز سوخت‌های فسیلی دانست. در سال ۲۰۲۴ رخدادهای مهمی در عرصه سیاست جهانی رخ می‌دهد که می‌تواند بر قیمت نفت اثر بگذارد. از یک طرف شاهد ادغام شرکت‌های نفتی در آمریکا هستیم و از سوی دیگر نهادهای بین‌المللی بدنبال آن هستند که انتشار گازهای دی‌اکسیدکربن را کاهش دهند - و این به معنای استفاده کمتر از سوخت‌های فسیلی است. یک اتفاق مهم دیگری که می‌تواند بر قیمت نفت اثرگذار باشد، **انتخابات ریاست جمهوری آمریکا** است. در این سال انتخابات ریاست جمهوری آمریکا برگزار می‌شود و لذا دولت فعلی - یعنی دولت بایدن - حداکثر کوشش خود را می‌کند تا قیمت نفت و به تبع آن قیمت بنزین را کاهش دهد تا بتواند رای مردم را اخذ کند. چارت زیر برنامه تولید نفت آمریکا در سال ۲۰۲۴ را نشان می‌دهد. همانطور که در نمودار زیر نشان داده می‌شود، تولید نفت شرکت‌های زیر در آمریکا حدود ۵ میلیون بشکه در روز افزایش خواهند یافت. یعنی پیش‌بینی می‌شود که تولید نفت آمریکا در سال آینده به ۲۰ میلیون بشکه در روز برسد. این یعنی کاهش قیمت نفت و یا حداقل ثبات قیمت نفت در بازه ۷۰ تا ۸۰ دلار در هر بشکه.

Companies are pumping more oil in the US

Annual production (000 b/d)

2022 2023 2024 (forecast)

Ranked by 2023 output; includes lower 48 onshore, Gulf of Mexico and Alaska; excludes NGLs and pending M&A

Source: Wood Mackenzie

© FT

همچنین بررسی‌های اقتصادی نشان می‌دهند که میزان تقاضای نفت در سال ۲۰۲۴ نسبت به سال ۲۰۲۳ رشد کمی را تجربه خواهند کرد.

بطور مثال آژانس بین‌المللی انرژی اعلام کرد تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۲۴ سریع‌تر از حد انتظار افزایش خواهد یافت. این گزارش حاکی است که پیش‌بینی رشد، تقاضا در سال ۲۰۲۴ را با ۱۳۰ هزار بشکه در روز به یک میلیون و صد هزار بشکه در روز افزایش داد.

به‌رغم نزدیکی آرا در مقاطع کوتاه، شکاف بین نظرات اوپک و آژانس بین‌المللی انرژی در مورد رشد تقاضای نفت در سال ۲۰۲۴، کماکان به قوت خود باقی است. در همین رابطه، آژانس بین‌المللی انرژی اعلام کرد رشد عرضه کشورهای تولیدکننده غیر اوپک پلاس در سال ۲۰۲۴ ممکن است از رشد تقاضای جهانی نیز پیشی بگیرد و همین امر باعث می‌شود که قیمت نفت در سال ۲۰۲۴ افزایش شدیدی را تجربه نکند.

با این حال هنوز شکاف قابل توجهی بین آژانس بین‌المللی انرژی که نماینده کشورهای صنعتی است و گروه تولیدکننده نفت (اوپک) در مورد چشم‌انداز تقاضای نفت در سال ۲۰۲۴ وجود دارد. این دو نهاد در سال‌های اخیر بر سر مسائلی مانند تقاضای بلندمدت نفت و نیاز به سرمایه‌گذاری در منابع جدید با هم درگیر بوده‌اند. دفتر آژانس بین‌المللی انرژی مستقر در پاریس در گزارش ماهانه خود اعلام کرد که مصرف جهانی نفت در سال ۲۰۲۴ به میزان یک میلیون و صد هزار بشکه در روز افزایش خواهد یافت که نسبت به پیش‌بینی قبلی آژانس، ۱۳۰ هزار بشکه در روز افزایش یافته، ضمن آنکه به بهبود چشم‌انداز بازار انرژی در ایالات متحده و کاهش قیمت نفت اشاراتی دارد. در همین ارتباط، آژانس بین‌المللی انرژی در بیانیه اخیر خود در خصوص چشم‌انداز بازار انرژی اعلام کرد

رشد تقاضا در افق ۲۰۲۴، تا حدودی منعکس کننده «چشم انداز مثبت تولید ناخالص داخلی کشورها در مقایسه با گزارش اقتصادی ماه گذشته» است.

این امر به ویژه در مورد ایالات متحده که در این ایام، فراز و نشیب‌های متعدد اقتصادی را تجربه می‌کند، مصداق دارد. در این بیانیه آمده است: کاهش قیمت نفت به عنوان یک تقویت کننده اساسی برای رشد مصرف نفت عمل می‌کند. آژانس بین‌المللی انرژی که از دگرذیسی سریع سوخت‌های فسیلی به سمت انرژی‌های سبز حمایت می‌کند، به دلیل بدتر شدن چشم‌انداز اقتصاد جهانی، پیش‌بینی رشد تقاضای نفت را برای سه ماهه جاری نیز تقریباً ۴۰۰ هزار بشکه در روز کاهش داد و به یک میلیون و نهصد و سی هزار بشکه در روز رساند. آژانس بین‌المللی انرژی اعلام کرد: "اروپا، روسیه و خاورمیانه بیشترین تعدیل اقتصادی را به خود اختصاص داده‌اند. تاثیر نرخ‌های بهره بالاتر در اقتصاد واقعی احساس می‌شود. در شرایط کنونی، فعالیت‌های پتروشیمی به طور فزاینده‌ای به سمت چین متمایل شده‌اند که به نوبه خود، رشد را در سایر کشورهای صاحب این فناوری تضعیف می‌کند."

تبعات تصمیمات تولیدکنندگان بر قیمت نفت

بلافاصله پس از آنکه ائتلاف اوپک پلاس، شامل کشورهای صادرکننده نفت موسوم به اوپک و متحدانش مانند روسیه، در ۳۰ نوامبر دور جدیدی از کاهش تولید نفت را برای سه ماهه اول سال ۲۰۲۴ اعلام کردند، قیمت جهانی نفت با افت محسوس، به پایین‌ترین حد خود در ۶ ماه اخیر یعنی نزدیک به ۷۲ دلار در هر بشکه رسید. لازم به ذکر است به دنبال انتشار گزارش آژانس بین‌المللی انرژی، قیمت جهانی نفت خام تا بیش از ۳ درصد افزایش را تجربه کرد. در این گزارش، آژانس بین‌المللی انرژی همچنین پیش‌بینی خود را برای رشد تقاضای نفت در سال ۲۰۲۳، تا ۹۰ هزار بشکه در روز کاهش داد و به ۲ میلیون و سیصد هزار بشکه روزانه رساند. آژانس بین‌المللی انرژی اعلام کرد، کاهش تا پنجاه درصدی نرخ رشد تقاضای نفت در سال آینده به دلیل رشد اقتصادی پایین‌تر از پیش‌بینی‌ها در اقتصادهای بزرگ، بهبود بهره‌وری و توسعه ناوگان پرومق خودروهایی الکتریکی رقم خواهد خورد.

آژانس همچنین اعلام کرد که تمدید کاهش عرضه اوپک پلاس تا سه ماهه اول سال ۲۰۲۴ تاثیر چندانی در افزایش قیمت‌ها نخواهد داشت، ضمن آنکه جو حاکم بر بازار جهانی نفت در نوامبر و اوایل دسامبر به طور قطعی نزولی خواهد بود. طبق پیش‌بینی آژانس بین‌المللی انرژی، در سال ۲۰۲۴ سطح عرضه نفت از سوی تولیدکنندگان خارج از اوپک پلاس تا یک میلیون و ۲۰۰ هزار بشکه در روز افزایش می‌یابد که در نوع خود کاهش چشمگیر نسبت به رشد ۲ میلیون و ۲۰۰ هزار بشکه‌ای طی سال جاری به رهبری ایالات متحده است. این امر به علاوه کاهش تقاضا می‌تواند به منزله جریان باد مخالف برای ائتلاف اوپک پلاس باشد. آژانس بین‌المللی انرژی همچنین اعلام کرد: "در حالی که رشد عرضه نفت کشورهای غیر اوپک پلاس قرار است در سال ۲۰۲۴ شتاب خود را از دست بدهد، رشد تولید پیش‌بینی شده یک میلیون و ۲۰۰ هزار بشکه‌ای در روز ممکن است از افزایش تقاضای جهانی نفت فراتر رود. ادامه افزایش تولید و کندی رشد تقاضا، تلاش‌های تولیدکنندگان کلیدی را برای دفاع از سهم خود در بازار و حفظ قیمت‌های نفت در سطوح بالا، پیچیده‌تر از گذشته خواهد کرد."

پیش‌بینی‌ها چه می‌گویند؟

آژانس بین‌المللی انرژی پیش‌بینی کرده است که تقاضای جهانی برای نفت خام اوپک به‌اضافه چراغ‌سبز برداشت از ذخایر، معروف به فراخوان اوپک، به‌طور متوسط در سال ۲۰۲۴ به ۲۸ میلیون و ۲۰۰ هزار بشکه در روز و در نیمه اول سال آینده به ۲۷ میلیون و ۷۰۰ هزار بشکه در روز کاهش خواهد یافت. آژانس بین‌المللی انرژی تخمین زد که اوپک در نوامبر ۲۸ میلیون و ۱۰۰ هزار، معادل ۴۰۰ هزار بشکه بیشتر در روز از تقاضای نفت خام این ائتلاف در نیمه اول سال آینده تولید خواهد کرد. اوپک در گزارش اخیر ماهانه خود پیش‌بینی رشد تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۲۳ را برابر با ۲ میلیون و ۴۶۰ هزار بشکه روزانه اعلام کرد و این در حالی است که مطابق با پیش‌بینی‌ها، اوپک در سال ۲۰۲۴، شاهد رشد تقاضای نفت معادل ۲ میلیون و ۲۵۰ هزار بشکه در روز خواهد بود که البته نسبت به پیش‌بینی ماه گذشته تغییر چندانی نداشته است.

با این همه، می‌توان مشاهده کرد پیش‌بینی‌های آژانس بین‌المللی انرژی و اوپک برای رشد تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۲۴ اندکی به‌هم نزدیک شده‌است. تفاوت کنونی برابر با یک میلیون و ۱۵۰ هزار بشکه در روز، معادل تقریباً یک‌درصد مصرف روزانه نفت جهان و تولید روزانه یک عضو اوپک مانند لیبی است. اغلب کارشناسان بین‌المللی حوزه نفت با توجه به روند تغییرات در چشم‌انداز اقتصادی و عدم قطعیت‌های ژئوپلیتیکی که در سال جاری شامل لغو قرنطینه‌های ناشی از ویروس کرونا و افزایش نرخ بهره توسط چین بود، مجبور به اعمال تجدیدنظرهای قابل توجهی در پیش‌بینی‌های خود شده‌اند.

نکته کلیدی: یک اتفاق مهم دیگری که در سال ۲۰۲۴ در بازار نفت خواهد افتاد و از اهمیت بسزایی برخوردار است، تغییر عرضه جهانی نفت از تولیدکنندگان مهم کلیدی در خاورمیانه به سمت ایالات متحده آمریکا و دیگر کشورهای حوزه آتلانتیک است.